

บทที่ 3

การพิจารณาคดีอาญาโดยระบบของคณะในต่างประเทศ

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายนั้น อาจแยกพิจารณาตามระบบกฎหมายหลักได้เป็น 2 ระบบใหญ่ คือ ระบบกฎหมายจารีตประเพณีหรือระบบ Common Law โดยมีประเทศอังกฤษ เป็นประเทศต้นแบบ กับระบบประมวลกฎหมายหรือระบบ Civil Law ซึ่งใช้กันในภาคพื้นยุโรป ที่มีประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีเป็นต้นแบบ การพิจารณาคดีอาญาในทั้งสองระบบกฎหมายหลักนั้น ต่างก็นำวิธีการพิจารณาคดีอาญาด้วยระบบของคณะผู้พิพากษามาใช้ประโยชน์ ซึ่งระบบของคณะในคดีอาญาในทั้งสองระบบกฎหมายหลัก มีทั้งลักษณะที่เหมือนกันและลักษณะที่แตกต่างกันไปตามระบบกฎหมายแต่ละประเทศ

3.1 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบกฎหมาย Civil law และยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ดังนั้น การค้นหาความจริงเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเจ้าพนักงานของรัฐผู้รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้องก็คือพนักงานอัยการ ฝรั่งเศสไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาโดยตรงต่อศาล แต่อาจฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาโดยร้องขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ทำให้มีผลเช่นเดียวกับการยื่นฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ กล่าวคือ ทำให้การดำเนินคดีอาญาเริ่มขึ้น เป็นการบังคับให้พนักงานอัยการเข้ามาเป็นคู่ความในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลและอัยการในฐานะตัวแทนของรัฐในการดำเนินคดีอาญา¹

3.1.1 การพิจารณาคดีอาญาโดยระบบของคณะ

ประเทศฝรั่งเศสได้แยกกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ อันได้แก่²

1) ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา

¹ อุทัย อาทิวช ก (มีนาคม 2548). “สิทธิของผู้เสียหายในกฎหมายฝรั่งเศส.” *บทบัญญัติ เล่มที่ 61(1)*. หน้า 2-16.

² ณรงค์ ใจหาญและคณะ ก (2540). *สิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา*. หน้า 63.

2) ขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญา

การแบ่งการดำเนินคดีอาญาออกเป็น 2 ขั้นตอนดังกล่าวนี้ เพื่อมิให้ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจแต่เพียงฝ่ายเดียวในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งกระบวนการดำเนินคดีและวิธีพิจารณาคดีอาญานั้นจะได้กล่าวถึงต่อไป

3.1.1.1 ประเภทของความผิดอาญา

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่แบ่งประเภทความผิดอาญาไว้อย่างมีเอกลักษณ์และเป็นระบบ เรียกว่า การแบ่งประเภทความผิดแบบไตรภาค (Tripartite Classification) โดยแบ่งประเภทความผิดออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน คือ³

1) ความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Les Crimes) ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ.1993 มาตรา 131-1 ได้แก่ความผิดที่มีบทระวางโทษดังต่อไปนี้

จำคุกตลอดชีวิตหรือกักขังตลอดชีวิต จำคุกหรือกักขังสามสิบปี จำคุกหรือกักขังยี่สิบปี หรือจำคุกหรือกักขังสิบห้าปี โดยระยะเวลาจำคุกหรือกักขังที่ต่ำที่สุดสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษที่กำหนดไว้คือสิบปี⁴

ตัวอย่างความผิดอุกฤษฏ์โทษ เช่น ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานประทุษร้ายต่อชีวิตของผู้อื่น โดยการวางยาพิษ เป็นต้น

2) ความผิดมัชฌิมโทษ (Les délits) ประเภทของโทษที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดมัชฌิมโทษ ได้แก่ โทษจำคุก โทษปรับ โทษปรับรายวัน โทษการทำงานบริการสาธารณะ โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการ และโทษเสริมตามที่กฎหมายบัญญัติ⁵

ตัวอย่างความผิดมัชฌิมโทษ เช่น ความผิดฐานค้ายาเสพติด ความผิดฐานประทุษร้ายต่อผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถประกอบการทำงานตามปกติได้ เป็นต้น

3) ความผิดลหุโทษ (Les Contraventions) ความผิดลหุโทษทั่วไปเป็นความผิดที่เกิดจากความไม่สนใจข้อห้ามของกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหาร ซึ่งไม่ใช่ความประสงค์หรือมีเจตนาที่จะละเมิดกฎหมายอาญา และไม่ใช่ความประมาทเลินเล่อ ความผิดลหุโทษเกิดขึ้นทันทีเมื่อมีการกระทำที่กฎหมายห้ามและกำหนดโทษไว้

³ ณรงค์ ใจหาญและคณะ ข (2549). *ความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา*. หน้า 147.

⁴ แหล่งเดิม.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 153.

โทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดลหุโทษคือ โทษปรับและโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการ⁶

3.1.1.2 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าประเทศฝรั่งเศสแยกกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาออกเป็นขั้นตอนก่อนฟ้องคดีและขั้นตอนหลังฟ้องคดี ดังนั้น ศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ศาลไต่สวนและศาลตัดสิน⁷

ศาลไต่สวน (Juridiction d'Instruction) แบ่งเป็น

1) ศาลไต่สวนชั้นที่ 1 ทำหน้าที่สอบสวนคดีประเภท délits หรือ crimes เพื่อพิจารณาพยานหลักฐานว่ามีเพียงพอที่จะนำคดีไปสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลตัดสินหรือไม่ โดยในคดีประเภท crimes นั้น กฎหมายบังคับให้ต้องทำการสอบสวนทุกคดี

2) ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 หรือศาลอุทธรณ์ไต่สวน มีหน้าที่หลักในการตรวจสอบการสอบสวนคดีประเภท crimes อีกครั้งหนึ่ง และรับอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาสอบสวนด้วย

ศาลตัดสิน (Juridiction de Jugement) แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยในส่วนของศาลชั้นต้นนั้นแบ่งแยกออกเป็น 3 ประเภท ตามความรุนแรงของคดี ดังนี้⁸

1) Le tribunal de police เป็นศาลที่พิจารณาคดีลหุโทษ (contravention) คือมีแต่โทษปรับ เช่น คดีขับรถโดยไม่มีใบอนุญาต คดีทำร้ายร่างกายเล็กน้อย

2) Le tribunal correctionnel หรือศาลมัชฌิมโทษ เป็นศาลที่พิจารณาคดีโทษชั้นกลาง (délit) คือโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 10 ปี เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา ประมาทเป็นเหตุให้คนตาย เป็นต้น

3) La cour d'assises หรือศาลลูกขุน พิจารณาคดีโทษหนัก (crime) กล่าวคือ คดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ถึงโทษสูงสุด คือ จำคุกตลอดชีวิต ศาล La cour d'assises นี้ เป็นศาลเดียวในประเทศฝรั่งเศสที่ใช้ระบบลูกขุน มีผู้พิพากษาอาชีพนั่งพิจารณาคดีร่วมกับลูกขุน โดยทั้งลูกขุนและผู้พิพากษาอาชีพมีอำนาจวินิจฉัยข้อเท็จจริงและพิพากษาลงโทษจำเลย⁹ คำพิพากษา

⁶ แหล่งเดิม. หน้า 164.

⁷ สุกัญญา ตรีเนตร. (2551). *ศาลกับการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี*. หน้า 72-73.

⁸ ปกป้อง ศรีสนิท. (2546). "สิทธิในการมีทนายความในคดีอาญา." สืบค้นเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2555, จาก www.lawreform.go.th.

⁹ Christian Dadomo and Susan Farran. (1996). *The French Legal System*. p.73-74.

ของ La cour d'assises สามารถอุทธรณ์ไปยัง La cour d'assises อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็น La cour d'assises ชั้นอุทธรณ์ได้ และเมื่ออุทธรณ์แล้วสามารถคัดค้านได้อีกโดยการฎีกาไปที่ศาลฎีกา¹⁰

3.1.1.3 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาชั้นศาล

1) การพิจารณาคดีโดยศาลไต่สวน

การสอบสวนคดีโดยผู้พิพากษาไต่สวนเป็นวิธีพิจารณาคดีอาญาชั้นก่อนพิจารณาของระบบกฎหมายฝรั่งเศสโดยเฉพาะ ทั้งนี้ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสกำหนดให้มีการสอบสวนความผิดอุกฤษฏ์โทษโดยผู้พิพากษาไต่สวนเสมอ ส่วนความผิดมิฆมิโทษนั้นกฎหมายไม่บังคับว่าจะต้องสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน แต่พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายอาจร้องขอให้ศาลไต่สวนเปิดการสอบสวนได้¹¹ และถ้าหากผู้พิพากษาคคนใดทำการสอบสวนคดีใดแล้ว จะทำการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีนั้นมิได้

หากผู้พิพากษาไต่สวนเห็นว่าผู้ต้องหากระทำความผิดอุกฤษฏ์โทษ (crimes) ก็จะส่งสำนวนไปยังศาลไต่สวนชั้นที่สองหรือศาลอุทธรณ์ไต่สวน เพื่อพิจารณาอีกครั้งและเพื่อให้ศาลอุทธรณ์ไต่สวนเป็นผู้สั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล Cour d'assises คำสั่งนี้เป็นที่สุด และถ้าผู้พิพากษาไต่สวนเห็นว่าผู้ต้องหากระทำความผิดประเภท délit ก็จะส่งฟ้องต่อศาล tribunal correctionnel ต่อไป¹²

2) การพิจารณาคดีโดยศาลตัดสิน

เมื่อศาลไต่สวนได้ทำการสอบสวนและส่งฟ้องจำเลยต่อศาลตัดสินตามลักษณะของความผิดแล้ว ศาลตัดสินก็จะทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดดังที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่ผิดก็พิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป แต่ถ้าเห็นว่าจำเลยกระทำผิดก็พิพากษาลงโทษ โดยคำพิพากษาของศาลตัดสินที่เป็นศาลชั้นต้นนี้ คู่ความอาจอุทธรณ์ต่อไปได้ ซึ่งถ้าหากเป็นคำพิพากษาของ Cour d'assises อาจอุทธรณ์ไปยังศาล Cour d'assises อีกแห่งหนึ่ง โดยการอุทธรณ์นั้นจะต้องยื่นต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญา และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาจะมอบหมายให้ศาลลูกขุนศาลใดศาลหนึ่งทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นในชั้นอุทธรณ์¹³

¹⁰ ปกป้อง ศรีสนิท เล่มเดิม.

¹¹ สัญลักข์ ปัญวัฒนลิขิต. (2552). *ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา : ศึกษากระบวนการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล*. หน้า 71.

¹² ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2541). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ.1958*. หน้า 22.

¹³ อุทัย อาทิวาเช ข (2552). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : ตัวอย่างของระบบลูกขุนฝรั่งเศส.” สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://www.humanrights.ago.go.th>. หน้า 20.

ทั้งนี้ คดีประเภทใดจะขึ้นศาลตัดสินชั้นต้นศาลใดนั้น ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ “ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา”

3.1.2 องค์คณะผู้พิพากษาในคดีอาญา

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสจะดำเนินไปตามหลักการพิจารณาคดีเป็นองค์คณะ (Principe de collégialité) ซึ่งการพิจารณาคดีเป็นองค์คณะนี้ทำให้ศาลมีอิสระจากการถูกอิทธิพลบังคับ เนื่องจากการทำคำพิพากษาจะต้องเป็นความเห็นร่วมกันขององค์คณะทั้งหมด ทั้งยังช่วยหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดทางกฎหมาย และยังทำให้มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้พิพากษาอาวุโสและผู้พิพากษาใหม่ด้วย¹⁴

3.1.2.1 จำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ

1) ศาลไต่สวน มีผู้พิพากษาไต่สวนเป็นผู้ทำการสอบสวนคดีในเบื้องต้น แบ่งเป็นศาลไต่สวนชั้นที่ 1 มีผู้พิพากษานายเดียว (1 คน) ที่เรียกว่า Juge d’Instruction เป็นองค์คณะทำการไต่สวน

ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 มีผู้พิพากษาจำนวน 3 นายเป็นองค์คณะทำการไต่สวน

2) ศาลตัดสิน ผู้พิพากษาที่จะทำหน้าที่พิจารณาคดีในศาลตัดสินจะต้องไม่เคยไต่สวนคดีนั้นมาก่อน

ศาล Le tribunal de police ซึ่งพิจารณาคดีโทษ (contravention) ให้มี ผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะ¹⁵

ศาล Le tribunal correctionnel ซึ่งพิจารณาคดีโทษชั้นกลาง (délit) ต้องมีผู้พิพากษาจำนวน 3 นายเป็นองค์คณะ¹⁶

ศาล La cour d’assises ซึ่งพิจารณาคดีโทษหนัก (crime) ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 3 คน เป็นประธานศาลลูกขุน 1 คน และผู้พิพากษาอีก 2 คน เป็นองค์คณะ โดยประธานศาลอุทธรณ์เขตซึ่งศาลลูกขุนตั้งอยู่ในเขตอำนาจจะเป็นผู้แต่งตั้งประธานศาลลูกขุนและองค์คณะอีก 2 คน ก่อนที่จะมีการเปิดฤดูกาลพิจารณาของศาลลูกขุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศาลลูกขุนมีระยะเวลาการทำงานไม่เต็มตลอดทั้งปี จึงไม่มีลักษณะเป็นศาลถาวรเหมือนศาลประเภทอื่น¹⁷ และในส่วนของลูกขุนจะมีจำนวน 9 คน¹⁸ เมื่อรวมกับผู้พิพากษาอาชีพแล้ว ศาลลูกขุนจะ

¹⁴ ณรงค์ ใจหาญและคณะ ก เล่มเดิม. หน้า 85.

¹⁵ ปกป้อง ศรีสนิท เล่มเดิม.

¹⁶ แหล่งเดิม.

¹⁷ อุทัย อาทิวา ข เล่มเดิม. หน้า 6.

¹⁸ แหล่งเดิม. หน้า 7.

ประกอบด้วยองค์คณะทั้งหมดจำนวน 12 คน แต่ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์นั้นทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ จะต้องเพิ่มจำนวนลูกขุนเป็น 12 คน ดังนั้น เมื่อรวมกับผู้พิพากษาอาชีพอีก 3 คนแล้ว ศาลอุทธรณ์ชั้นอุทธรณ์จะประกอบด้วยองค์คณะทั้งหมดจำนวน 15 คน

ศาลฎีกา (Cour de cassation) เป็นศาลสูงสุดของประเทศ มีผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 3 นาย เป็นองค์คณะ โดยประธาน Cour de cassation หรือผู้พิพากษาหัวหน้าคณะคดีอาญา อาจขอให้เพิ่มจำนวนผู้พิพากษาอาชีพเป็น 5 นาย ได้¹⁹

3.1.2.2 การเข้าพิจารณาคดีแทนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ

การที่ประเทศฝรั่งเศสรับรองหลักการพิจารณาคดีอาญาเป็นองค์คณะ ก็เพื่อให้ผู้พิพากษาทั้งคณะช่วยกันรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งจะทำให้มีข้อผิดพลาดในการรับฟังพยานหลักฐานน้อยลง หลักการพิจารณาคดีต่างๆ โดยผู้พิพากษาเป็นคณะนี้ นอกจากผู้พิพากษาจะต้องนั่งพิจารณาให้ครบองค์คณะตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ยังมีผลสืบเนื่องอีกด้วยว่า ผู้พิพากษาที่ประกอบเป็นองค์คณะจะต้องนั่งพิจารณาคดีจนกระทั่งมีคำพิพากษาด้วย²⁰

อย่างไรก็ตาม หากคดีมีลักษณะที่จะต้องใช้เวลาานาน ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจะต้องแต่งตั้งผู้พิพากษานายหนึ่งหรือหลายนายเข้าร่วมในการพิจารณา หากผู้พิพากษาที่ประกอบเป็นองค์คณะไม่สามารถนั่งพิจารณาจนกระทั่งมีคำพิพากษาได้ ก็ให้ผู้พิพากษาที่เข้าร่วมพิจารณาเข้าแทนที่ตามลำดับ กรณีของลูกขุนก็เช่นกัน อาจมีการคัดเลือกลูกขุนสำรองไว้ร่วมพิจารณาในกรณีที่คาดว่า การพิจารณาคดีจะใช้เวลาานาน²¹

3.2 ประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีก็เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศสคือ ใช้กฎหมายระบบ Civil Law และการดำเนินคดีอาญาในประเทศเยอรมนี ก็ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ²² ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย เว้นแต่ในความคิดบางประเภทที่ไม่มีประโยชน์สาธารณะเข้ามาเกี่ยวข้องกับรัฐอาจผ่อนคลายเป็นเอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองได้²³

¹⁹ สมชัย เมธากวินโสภณ. (2548). *ปัญหาขององค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาของไทย*. หน้า 59.

²⁰ ณรงค์ ใจหาญและคณะ ก เล่มเดิม. หน้า 84-85.

²¹ โกเมน ภัทรภิรมย์. (2534, กันยายน). “ลูกขุนฝรั่งเศส.” *วารสารอัยการ*, 14(163). หน้า 209.

²² คณิต ฒ นคร ง (2540). “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ.” *หนังสือรวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร อัยการสูงสุด*. หน้า 37.

²³ John H. Langbein. (1977). *Comparative Criminal Procedure : Germany*. p.11.

ทั้งนี้ รูปแบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศเยอรมนีเน้นหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) หลักการดำเนินคดีโดยวาจา
- 2) หลักการดำเนินคดีโดยเปิดเผยในชั้นพิจารณาคดี
- 3) หลักการดำเนินคดีโดยรวดเร็ว

3.2.1 การพิจารณาคดีอาญาโดยระบบองค์คณะ

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศเยอรมนี ผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ไม่มีคณะลูกขุนในการพิจารณาคดีแต่อย่างใด ทั้งนี้ ผู้พิพากษาในประเทศเยอรมนีมีหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ ออกคำสั่งใดๆ และควบคุมการพิจารณาคดี กำหนดข้อเท็จจริง ตัดสินและกำหนดโทษ ซึ่งในการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาได้มีการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่จะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีในแต่ละศาลไว้เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส อันกล่าวได้ว่า ประเทศเยอรมนีเองก็ได้รับรองหลักการพิจารณาคดีอาญาโดยระบบองค์คณะเช่นกัน

3.2.1.1 ประเภทของความผิดอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันนั้น เดิมรับเอาแบบอย่างมาจากฝรั่งเศส การแบ่งประเภทของความผิดอาญาจึงแบ่งตามความหนักเบาของโทษ แต่ปัจจุบันประเทศเยอรมนีเห็นว่าความผิดลหุโทษไม่สมควรเป็นความผิดอาญา จึงไม่มีการบัญญัติให้ความผิดลหุโทษเป็นความผิดอาญา แต่ถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อระเบียบประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันปัจจุบันจึงแบ่งความผิดอาญาออกเป็น 2 ประเภท คือ²⁴

- 1) ความผิดอาญาโทษอุกฉกรรจ์ (Verbrechen) ซึ่งได้แก่ ความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษจำคุกขั้นต่ำตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หรือความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษที่หนักกว่านั้น
- 2) ความผิดอาญาโทษปานกลาง (Vergehen) ได้แก่ความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษจำคุกที่เบากว่าความผิดอาญาโทษอุกฉกรรจ์ หรือความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษปรับ

3.2.1.2 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันได้กำหนดองค์กรต่างๆ ที่จะเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงเพื่อบรรลุเป้าหมายหลักของการดำเนินคดีอาญา นั่นก็คือ การชี้ขาดเรื่องที่กำลังกล่าวหา ซึ่งศาลก็เป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทดังกล่าว ทั้งนี้ ประเทศเยอรมนีแบ่งระบบศาลออกเป็น 4 ระบบ ได้แก่ ศาลทั่วไป ศาลพิเศษ ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ โดยคดีอาญา

²⁴ คณิต ฒ นคร จ (2533). “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง.” อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา. หน้า 74-75.

นั้นอยู่ในเขตอำนาจของ “ศาลทั่วไป”²⁵ ซึ่งศาลทั่วไปนี้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ แต่ละประเภทมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้²⁶

1) ศาลแขวง (Amsgericht) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเล็กน้อย (คดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี) และไม่ใช่ความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลจังหวัด (Landsgericht) แบ่งออกเป็นศาล Eizelrichter ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และศาล Schöffengericht ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี

2) ศาลจังหวัด (Landsgericht) เป็นทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ในกรณีที่ศาลชั้นต้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เป็นความผิดร้ายแรง (Serious Crime) แต่ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์ จะมีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของศาลแขวง

3) ศาลสูงสุดมลรัฐ (Oberlandsgericht) ทำหน้าที่เป็นศาลอาญาชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นสูงสุด แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นจะมีอำนาจพิจารณาคดีการเมืองที่ร้ายแรง เช่น ขู่หากบฏ หรือทรยศต่อประเทศ เป็นต้น

ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์จะมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัด (Landsgericht)

และในกรณีที่ศาลชั้นสูงสุด จะมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Amsgericht) เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

4) ศาลสูงของสหพันธ์รัฐ (Bundsgerechtshof) มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์มาจากศาลจังหวัดและศาลสูงสุดมลรัฐในกรณีที่ศาลทั้งสองทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น

3.2.1.3 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาชั้นศาล

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศเยอรมนีแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ กระบวนการพิจารณาในชั้นตัดสินคดี และกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดี โดยมีคำพิพากษาที่ถึงที่สุดเป็นจุดแบ่งกระบวนการพิจารณาคดีทั้งสองออกจากกัน กล่าวคือ ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจะไม่มีกระบวนการบังคับโทษ²⁷ ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะกระบวนการพิจารณาในชั้นตัดสินคดีอันเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีโดยระบบของคําคณะเท่านั้น

²⁵ Anke Freckmann and Thomas Wegerich. (1999). *The German Legal System*. p.182.

²⁶ Nigel G. Foster. (1993). *German Law and Legal System*. p.352.

²⁷ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2551, มกราคม-เมษายน). “ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาเยอรมัน.” *คูลพาท*, 1(55). หน้า 189.

กระบวนการพิจารณาในชั้นตัดสินคดีอาจจะดำเนินไปตามกระบวนการพิจารณาคดีปกติ หรือดำเนินไปตามกระบวนการพิจารณาคดีพิเศษ (เช่น การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย กระบวนการพิจารณาคดีแบบรวบรัด) ก็ได้

กระบวนการพิจารณาคดีที่ดำเนินไปตามกระบวนการพิจารณาคดีปกติอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ²⁸

1) กระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นสืบสวนสอบสวน (Vorverfahren) เป็นขั้นตอนการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษถือเป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา เป็นหน้าที่ขององค์กรอัยการ

2) กระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นไต่สวนมูลฟ้อง (Zwischenverfahren) เมื่อพนักงานอัยการสอบสวนเสร็จและสั่งให้มีการดำเนินคดีแล้ว ก่อนพิจารณาพิพากษาจะต้องมีการดำเนินกระบวนการในชั้นกลางเพื่อควบคุมดุลพินิจในการสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการ โดยศาลเป็นผู้ไต่สวนมูลฟ้อง

3) กระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นพิจารณาพิพากษาคดี (Hauptverfahren) เป็นกระบวนการชี้ขาดคดีโดยศาลนั่นเอง

3.2.2 องค์คณะผู้พิพากษาในคดีอาญา

เรื่ององค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศเยอรมนีสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.2.2.1 จำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ

1) ศาลแขวง (Amtsgericht)

ศาล Einzelrichter ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี มีผู้พิพากษาอาชีพคนเดียวเป็นองค์คณะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

ศาล Schöffengericht ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี มีผู้พิพากษาอาชีพ 1 นาย และผู้พิพากษาสมทบ 2 นาย เป็นองค์คณะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี แต่หากเป็นคดีที่มีความสำคัญ จำเป็นต้องใช้ผู้พิพากษาอาชีพที่มีประสบการณ์มากกว่า 1 นาย ก็อาจเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาอาชีพเข้าไปในองค์คณะ เป็นผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 2 นาย และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นาย เป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้

2) ศาลจังหวัด (Landsgericht)

ในกรณีที่เป็นศาลชั้นต้น ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เป็นความผิดร้ายแรง (Serious Crime) ต้องมีผู้พิพากษาอาชีพ 2 นาย และผู้พิพากษาสมทบ 2 นาย จึงจะเป็นองค์คณะ

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 189-190.

ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่หากเป็นการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษร้ายแรงมาก เช่น ความผิดฐานข่มขืนผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จะใช้องค์คณะผู้พิพากษาชุดใหญ่ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 3 นาย และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นาย เป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

ในกรณีที่เป็นศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของศาลแขวง ต้องมีผู้พิพากษาอาชีพ 1 นาย และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นาย เป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

3) ศาลสูงสุดมลรัฐ (Oberlandsgericht)

ในกรณีที่เป็นศาลชั้นต้น ซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีการเมืองที่ร้ายแรง ต้องมีผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 5 นาย เป็นองค์คณะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

ในกรณีที่เป็นศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัด (Landsgericht) ต้องมีผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 3 นาย เป็นองค์คณะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

และในกรณีที่เป็นศาลชั้นสูงสุด จะมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Amsgericht) เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

4) ศาลสูงของสหพันธ์รัฐ (Bundsgesichtshof) ซึ่งมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์มาจากศาลจังหวัดและศาลสูงมลรัฐในกรณีที่ศาลทั้งสองทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ต้องมีผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 5 นาย เป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

3.2.2.2 การเข้าพิจารณาคดีแทนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 229 กำหนดให้ทำการพิจารณาคดีต่อเนื่องกัน หากมีการเลื่อนการพิจารณาคดีออกไป จะต้องเริ่มการพิจารณาใหม่ภายในวันที่ 11 ภายหลังจากการเลื่อนวันพิจารณา มิฉะนั้นกระบวนการพิจารณาคดีจะต้องเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด²⁹ ทั้งนี้ การอ่านคำพิพากษาจะต้องกระทำภายใน 4 วัน นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการพิจารณาคดี เนื่องจากการอ่านคำพิพากษาจะต้องกระทำโดยวาจาและโดยเปิดเผย

ในการพิจารณาคดีอาญานั้น ถ้าผู้พิพากษาคนใดไม่สามารถจะร่วมพิจารณาคดีต่อไปได้ จนจบและไม่สามารถหาผู้พิพากษาอื่นมาทดแทนได้ ถือว่ากระบวนการพิจารณานั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะผู้พิพากษาไม่ครบองค์คณะตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจึงจำเป็นต้องประเมินเวลาที่จะใช้ในการพิจารณาคดีให้ดี หากเห็นว่าต้องใช้เวลาพิจารณาคดีนาน ก็อาจแต่งตั้งผู้พิพากษาสำรอง (Substitute Judges) เข้าร่วมรับฟังการพิจารณาคดีแต่แรกเริ่ม หาก

²⁹ สัญลักษณ์ ปัญวัฒนลิขิต เล่มเดิม. หน้า 84.

ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะคนใดไม่สามารถดำเนินการพิจารณาคดีต่อไปได้ก็ให้ผู้พิพากษาสำรองเข้าทำหน้าที่แทน ซึ่งหลักการตั้งผู้พิพากษาสำรองนี้นำไปใช้กับกรณีของผู้พิพากษาสมทบด้วย³⁰

3.3 ประเทศอังกฤษ

เมื่อครั้งที่พวกแองโกลและแซกซอน (Anglo-Saxson) ได้เข้าครอบครองเกาะอังกฤษในราวศตวรรษที่ 5 และ 6 นั้น กฎหมายที่ใช้บังคับคือ กฎหมายจารีตประเพณีของเผ่า กฎหมายโรมันนับว่ามีอิทธิพลน้อยมากเมื่อเทียบกับจารีตประเพณีอันเป็นกฎหมายของอารยชนที่ใช้อยู่จนกระทั่งถึงสมัยกลาง³¹

แต่หลังจากพวกนอร์มันเข้าครอบครองอังกฤษในราวศตวรรษที่ 11-15 แล้ว ได้มีการจัดตั้งศาลหลวง (Royal Court) ขึ้น เพื่อรวบรวมอำนาจจากบรรดาขุนนางและศาสนจักร ซึ่งวิธีพิจารณาคดีของศาลหลวงนั้นเป็นการใช้เหตุผลไปพิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นข้อพิพาทแล้วศาลวางหลักเกณฑ์ในการตัดสินชี้ขาดจากการพิจารณาเหตุผลที่แฝงอยู่ในความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงนั้น (Ratio decidendi) อันเป็นหลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากการใช้จารีตประเพณีท้องถิ่นแบบเดิม การใช้วิธีนี้เท่ากับเป็นการวินิจฉัยคดีตามหลักกฎหมายทั่วไป หรือหลักคอมมอนลอว์ (Common Law) ที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน

3.3.1 การพิจารณาคดีอาญาโดยระบบองค์คณะ

หลักแห่งความยุติธรรมในอังกฤษนั้นมีอยู่ว่า การก่อกวนสันติสุขต่อประชาชนก็ดี การกระทำผิดต่อประชาชนก็ดี ถือว่าเป็นความผิดต่อพระมหากษัตริย์ (Crown) ด้วย ความยุติธรรมจะต้องได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีอิสระอย่างแท้จริงในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรัฐบาลมิได้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้พิพากษาจะเป็นประธานในการดำเนินกระบวนการพิจารณา งานของผู้พิพากษาก็คือ ระมัดระวังและประทับประคองให้คู่ความได้รับคุณภาพในความเที่ยงธรรม และเมื่อสิ้นสุดการพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาจะเป็นผู้ตรวจสำนวน วินิจฉัยชี้แจงนำนักพยานหลักฐานนั้นๆ³²

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษใช้ระบบกล่าวหา โดยการพิจารณาคดีจะเป็นการต่อสู้กันระหว่างบุคคลสองฝ่ายซึ่งได้แก่ ฝ่ายกษัตริย์ (ในนามของประชาคม) และฝ่ายผู้ถูก

³⁰ สมชัย เมธาภิน โสภณ เล่มเดิม, หน้า 69.

³¹ กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2547). *ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธีในระบบชีวิตลอร์ดและคอมมอนลอว์*. หน้า 59.

³² เจริญ น้อยพันธ์. *ความยุติธรรมในประเทศอังกฤษ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2555, จาก <http://www.library.coj.go.th/indexarticle.php>.

กล่าวหาว่ากระทำความผิด ในการดำเนินคดี ทั้งผู้แทนในการดำเนินคดีและจำเลยต่างก็ต้องนำ พยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล ส่วนการตัดสินคดี ศาลจะพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิด ตามที่ถูกฟ้องจริงหรือไม่ ทั้งนี้ มีข้อพึงสังเกตว่า ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นจะได้รับการ สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดจริง และผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับ ความคุ้มครองทางกฎหมายอีกหลายประการด้วย เช่น การแจ้งให้ทราบของผู้ถูกกล่าวหาว่ามีสิทธิที่จะไม่ให้ การหรือให้การก็ได้ เป็นต้น³³

3.3.1.1 ประเภทของคดีอาญา

ประเทศอังกฤษมีการแบ่งความผิดอาญาออกเป็น 3 ประเภท ตามความร้ายแรงของ ความผิด ได้แก่³⁴

1) Offences Triable Only on Indictment หรือความผิดอาญาที่ต้องทำคำฟ้องเป็น หนังสือและพิจารณาโดยผู้พิพากษาและคณะลูกขุน (Indictment Trial) เช่น ความผิดฐานฆ่า ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

2) Offences Triable Only Summarily หรือความผิดอาญาที่ใช้วิธีพิจารณาโดยรวบรัด (Summary Trial) เช่น ความผิดฐานขับรถไม่มีประกัน ขับรถโดยประมาท ความผิดฐานข่มขู่ คุก หมิ่นผู้อื่น เป็นต้น

3) Offences Triable Either Way หรือความผิดอาญาที่ใช้กระบวนการพิจารณาได้ทั้งสอง รูปแบบดังกล่าวข้างต้น เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ฐานทำร้ายร่างกาย ฐานขับรถในลักษณะ อันตราย เป็นต้น

3.3.1.2 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา

1) Magistrates' Court

Magistrates' Court นั้น เดิมเรียกว่า Courts of Summary Jurisdiction หรือ Summary Courts บางคนก็เรียกว่า Petty Sessional Courts จนมีการตราพระราชบัญญัติ Magistrates' Courts act ขึ้นในปี ค.ศ.1952 จึงเรียกว่า Magistrates' Court³⁵ ซึ่งการพิจารณาคดี ใน Magistrates' Court นี้ จะใช้วิธีการพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด (Summary Trial)

2) Crown Court

ก่อนปี ค.ศ.1971 ศาลอาญาหลักของอังกฤษเรียกว่า The Assizes and the Quarter

³³ Denis Keenan. (2004). *Smith & Keenan English Law*. p. 102.

³⁴ Denis Keenan. *Op.cit.* p. 22-23.

³⁵ กำธร พันธุลาภ. *ศาลโปริสภาของอังกฤษ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2555, จาก <http://www.library.coj.go.th/indexarticle.php>.

Sessions ซึ่งศาลดังกล่าวไม่ได้นั่งพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่องและมีที่ตั้งอยู่ในจุดที่เป็นศูนย์กลางของประชากร ระบบการพิจารณาคดีจึงขาดประสิทธิภาพเนื่องจากผู้พิพากษาต้องเสียเวลาในการเดินทางจากเมืองหนึ่งในเขตไปยังอีกเมืองหนึ่ง และจำเลยต้องรอเป็นเวลานานกว่าจะได้รับ การพิจารณาคดี ต่อมา The Courts Act 1971 ได้ยกเลิก The Assizes and the Quarter Sessions และให้จัดตั้ง Crown Court ขึ้น ซึ่งแม้ Crown Court นี้จะมีใช้ศาลท้องถิ่นเหมือน Magistrates' Court แต่ที่ตั้งอยู่ในจุดที่เป็นศูนย์กลางกว่า 90 แห่ง³⁶

อังกฤษและเวลส์นั้นแบ่งเขตบริหารออกเป็น 6 เซอร์กิต (Circuit) โดยแต่ละเซอร์กิตต่าง ก็มีสำนักงานใหญ่และเจ้าหน้าที่ดำเนินการ ส่วนศูนย์กลางในการพิจารณาคดีจะ แบ่ง ออกเป็น 3 ระดับ โดยระดับแรกมีผู้พิพากษาศาลสูงทำการพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ระดับ ที่สองประกอบด้วยผู้พิพากษาเช่นเดียวกับระดับแรก แต่พิจารณาเฉพาะคดีอาญาเท่านั้น ส่วน ระดับที่สามมีผู้พิพากษาเซอร์กิตและ recorder และทำพิจารณาเฉพาะคดีอาญาเช่นเดียวกับระดับที่ สอง³⁷

3) Court of Appeal (Criminal Division)

Court of Appeal หรือศาลอุทธรณ์ในประเทศอังกฤษแบ่งออกเป็น 2 แผนกด้วยกัน คือ แผนกคดีแพ่งและแผนกคดีอาญา โดยศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญานั้นมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ที่อุทธรณ์มาจาก Crown Court

4) High Court Queen's Bench Division

อำนาจของ High Court ในส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญาเป็นอำนาจที่ได้รับมอบหมายให้ เป็นพิเศษ เช่น อำนาจในการออกหมายพิเศษต่างๆ การสั่งประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา และ โดยเฉพาะแผนก Queen's Bench ยังทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์พิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจาก Crown Court หรือ Magistrates' Court โดยวิธีที่เรียกว่า on case stated ด้วย³⁸

5) House of Lord

House of Lord ซึ่งเป็นศาลสูงสุดของประเทศอังกฤษเป็นสถาบันเดียวกับ House of Lord ที่เป็นสภาสูงของอังกฤษ House of Lord มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาทั้งในคดีแพ่ง

³⁶ Gary Slapper, David Kelly. (2003). *The English Legal System*. p. 146.

³⁷ Ibid.

³⁸ สุนัย มโนมัยอุดม ข (2529, มกราคม-กุมภาพันธ์). “ศาลอังกฤษที่มีอำนาจในคดีอาญา.” *ศุลพาห*, 1(33). หน้า 36.

และคดีอาญา³⁹ โดยในคดีอาญา House of Lord มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจาก Court of Appeal (Criminal Division) และ High Court Queen's Bench Division ซึ่งทั้งโจทก์และจำเลยอาจอุทธรณ์ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจาก Court of Appeal (Criminal Division) หรือ High Court Queen's Bench Division ก่อน โดยเหตุผลว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญอันเกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ (point of law of general public importance) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้คดีเล็กๆ น้อยๆ หรือคดีที่มีได้มีความสำคัญขึ้นสู่ศาลสูง⁴⁰

3.3.1.3 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาชั้นศาล

ประเทศอังกฤษมีการแบ่งความผิดอาญาออกเป็น 3 ประเภท ตามความร้ายแรงของความผิด ได้แก่⁴¹

1) Offences Triable Only on Indictment หรือความผิดอาญาที่ต้องทำคำฟ้องเป็นหนังสือและพิจารณาโดยผู้พิพากษาและคณะลูกขุน (Indictment Trial) เช่น ความผิดฐานฆ่า ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

2) Offences Triable Only Summarily หรือความผิดอาญาที่ใช้วิธีพิจารณาโดยรวบรัด (Summary Trial) เช่น ความผิดฐานขับรถไม่มีประกัน ขับรถโดยประมาท ความผิดฐานข่มขู่ คุกหมิ่นผู้อื่น เป็นต้น

3) Offences Triable Either Way หรือความผิดอาญาที่ใช้กระบวนการพิจารณาได้ทั้งสองรูปแบบดังกล่าวข้างต้น เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ฐานทำร้ายร่างกาย ฐานขับรถในลักษณะอันตราย เป็นต้น

จึงอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในอังกฤษมี 2 รูปแบบ คือ การพิจารณาคดีที่ต้องทำคำฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษรและพิจารณาต่อหน้าผู้พิพากษาและคณะลูกขุน (Indictment Trial) และการพิจารณาคดีโดยรวบรัด (Summary Trial) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การพิจารณาคดีที่ต้องทำคำฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษรและพิจารณาต่อหน้าผู้พิพากษาและคณะลูกขุน (Indictment Trial) เป็นกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ใช้ใน Crown Court โดยความผิดที่จะพิจารณาใน Crown Court นี้ แบ่งออกเป็น 4 ชั้น ตามลำดับความสำคัญของคดี

³⁹ ในคดีแพ่งมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลของสกอตแลนด์และไอร์แลนด์เหนือด้วย ส่วนคดีอาญา นอกจากคดีที่อุทธรณ์จากศาลอังกฤษแล้ว ก็มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์จากไอร์แลนด์เหนือเท่านั้น.

⁴⁰ สุนัย มโนมัยอุดม ช เล่มเดิม. หน้า 31.

⁴¹ Denis Keenan. Op.cit. p. 22-23.

ดังนี้⁴²

ขั้นที่ 1 ความผิดร้ายแรงที่สุด อันได้แก่ ความผิดฐานเป็นกบฏและความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ซึ่งจะต้องพิจารณาโดยผู้พิพากษา High Court แต่ผู้พิพากษา High Court อาจมอบหมายให้ผู้พิพากษา Circuit เป็นผู้พิจารณาได้โดยได้รับอนุญาตจาก Lord Chief Justice

ขั้นที่ 2 ความผิดฐานทำให้คนตายโดยไม่เจตนา ความผิดฐานข่มขืน และความผิดอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

ขั้นที่ 3 ความผิดอื่นๆ ที่ต้องพิจารณาโดยวิธียื่นคำฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษร (Indictment Trial) และต้องพิจารณาโดยผู้พิพากษา High Court

ขั้นที่ 4 ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส และความผิดอื่นที่สามารถใช้วิธีพิจารณาได้ทั้งแบบ Summary Trial และ Indictment Trial ซึ่งไม่ต้องพิจารณาโดยผู้พิพากษา High Court

ทั้งนี้ จำเลยอาจได้รับการพิจารณาโดยวิธี Indictment Trial ใน Crown Court ได้สองทาง ทางหนึ่งคือ Magistrates' Court ส่งตัวไปในกรณีที่ความผิดนั้นต้องได้รับการพิจารณาโดยวิธี Indictment Trial เท่านั้น เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น เป็นต้น หรืออีกทางหนึ่ง คือความผิดนั้นอาจใช้วิธีพิจารณาได้สองรูปแบบ และจำเลยร้องขอให้พิจารณาแบบ Indictment Trial⁴³

การพิจารณาคดีแบบ Indictment Trial นี้ จะมีการไต่สวนมูลฟ้องโดย Magistrates' Court ก่อน เมื่อศาลมีคำสั่งว่าคดีมีมูลแล้ว โจทก์ย่อมผูกพันว่าจะต้องฟ้องจำเลยและพยานโจทก์ที่ให้การแล้วก็ต้องผูกพันว่าจะไปให้การในชั้นพิจารณาคดีโดยไม่ต้องออกหมายเรียกอีก เว้นแต่ศาลเห็นว่าไม่จำเป็น เช่น จำเลยรับสารภาพ ศาลก็อาจสั่งว่าพยานไม่จำเป็นต้องไปให้การในชั้นพิจารณา เว้นแต่โจทก์จะต้องการและแจ้งให้ทราบ⁴⁴

เมื่อเสร็จการไต่สวนมูลฟ้องและ Magistrates' Court เห็นว่าคดีมีมูลแล้ว จะมีการออกคำฟ้อง Indictment เสนอภายใน 28 วัน เว้นแต่ Crown Court จะอนุญาตให้ขยายระยะเวลา

ในคดีที่จำเลยให้การปฏิเสธ จะต้องทำการพิจารณาโดยมีคณะลูกขุนจำนวน 12 คน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจาก Lord Chancellor โดยผู้พิพากษาจะเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่คณะลูกขุนในข้อกฎหมายและผลทางกฎหมายในแต่ละข้อหาที่จำเลยถูกฟ้องต่อศาล เมื่อสืบพยานเสร็จ คณะ

⁴² Gary Slapper, David Kelly. Op.cit. p. 146-147.

⁴³ Denis Keenan. Op.cit. p. 122.

⁴⁴ บัญญัติ สุชีวะ. การฟ้องคดีอาญาในศาลอังกฤษ. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2555, จาก <http://www.library.coj.go.th/indexarticle.php>.

ลูกขุนจะลงมติกันว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ หากเห็นว่าจำเลยกระทำความผิด จะกล่าวว่า guilty หากเห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด จะกล่าวว่า not guilty จากนั้นผู้พิพากษาจะเป็นผู้กำหนดโทษต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน Criminal Justice Act 2003 ss 43-50 ได้มีการกำหนดเรื่องการพิจารณาคดีแบบ Indictment Trial ใน Crown Court ต่อหน้าผู้พิพากษาโดยไม่ต้องมีคณะลูกขุนเข้าร่วมในการพิจารณาไว้ด้วย⁴⁵

2) การพิจารณาคดีโดยรวบรัด (Summary Trial) ใช้ในการพิจารณาคดีอาญาความผิดเล็กน้อยที่มีอัตราโทษไม่สูงมาก โดยศาลที่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีโดยรวบรัด คือ Magistrates' Court ซึ่งเป็นศาลอาญาชั้นต้น

การพิจารณาคดีโดยรวบรัดนี้จะกระทำในศาลซึ่งความผิดที่จำเลยถูกฟ้องนั้นได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจ ซึ่งในคดีส่วนใหญ่แล้วจำเลยจะต้องมาศาลด้วย แต่สำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับการจราจรทางบก จำเลยอาจต่อสู้คดีโดยทางไปรษณีย์ได้และไม่จำเป็นต้องมาศาล⁴⁶

กระบวนการพิจารณาคดีโดยรวบรัดนี้เริ่มต้นเมื่อมีผู้มายื่นฟ้องต่อศาล หรือเมื่อตำรวจจับผู้กระทำความผิดมาฟ้อง การฟ้องนั้นอาจทำด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ เมื่อมีการฟ้องคดีแล้ว ผู้พิพากษาจะออกหมายเรียกจำเลยมาแก้คดี ถ้าไม่มาก็ออกหมายจับ สำหรับการฟ้องคดีเป็นลายลักษณ์อักษร โจทก์ต้องสาบานตนก่อนยื่นคำฟ้องด้วย และเมื่อคู่ความมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลแล้ว ในชั้นแรกเสมียนศาล (The Clerk) จะอ่านคำฟ้องให้จำเลยฟัง ในกรณีที่จำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาล ศาลก็อาจดำเนินการพิจารณาไปได้ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าได้ส่งหมายเรียกให้แก่จำเลยโดยถูกต้องแล้ว แต่ถ้าโจทก์ไม่มาศาลในวันนัด ผู้พิพากษาจะยกฟ้อง เว้นแต่จะมีเหตุผลอันสมควรให้เลื่อนการพิจารณาไป⁴⁷

เมื่อศาลทำการพิจารณาและสืบพยานเสร็จแล้ว ในการตัดสินคดี ศาลจะต้องฟังว่าจำเลยกระทำความผิดอาญามาก่อนหรือไม่ ถ้าเคย เป็นความผิดฐานใด ซึ่งการรับฟังเช่นนี้จะทำให้ศาลสามารถพิพากษาลงโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสม⁴⁸

ทั้งนี้ Magistrates' Court ไม่มีอำนาจกำหนดโทษจำคุกจำเลยเกินกว่า 12 เดือน

⁴⁵ Denis Keenan. Op.cit. p. 131.

⁴⁶ Gary Slapper, David Kelly. Op.cit. p. 130.

⁴⁷ สรรเสริญ ไกรจิตติ. ระบบการพิจารณาคดีโดยรวบรัดของศาลอังกฤษ. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2555, จาก <http://www.library.coj.go.th/indexarticle.php>.

⁴⁸ Gary Slapper, David Kelly. Op.cit. p. 131.

สำหรับความผิดหนึ่งฐาน⁴⁹ และในกรณีที่จำเลยถูกฟ้องในความผิดตั้งแต่สองฐานขึ้นไป Magistrates' Court มีอำนาจกำหนดโทษจำคุกจำเลยรวมทั้งสิ้นได้ไม่เกิน 65 สัปดาห์⁵⁰ ถ้าจะพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกินกำหนดที่ว่ามานี้ ต้องส่งตัวจำเลยไปยัง Crown Court เพื่อทำคำพิพากษาต่อไป

3.3.2 องค์คณะผู้พิพากษาในคดีอาญา

อังกฤษเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับหลักการพิจารณาคดีโดยระบบขององค์คณะ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่จะเป็นองค์คณะมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา รวมไปถึงถึงการกำหนดจำนวนคณะลูกขุนที่จะร่วมทำการพิจารณาคดีในกรณีความผิดอุกฉกรรจ์ด้วย

3.3.2.1 ประเภทของผู้พิพากษา

ในประเทศอังกฤษมีผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาอยู่หลายประเภท ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1) Magistrates หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า Justices of the Peace (JPs) ถือเป็นผู้พิพากษาใน Magistrates' Court ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผู้พิพากษาที่มีได้เป็นนักรุกหมาย (Lay Magistrates) และผู้พิพากษาที่เป็นนักรุกหมาย (Stipendiary Magistrates)

ผู้พิพากษาที่มีได้เป็นนักรุกหมาย (Lay Magistrates) จะได้รับการแต่งตั้งโดย Lord Chancellor ในนามของพระราชินี ทั้งนี้ ตามคำแนะนำของคณะกรรมการท้องถิ่น แต่บุคคลบางประเภท เช่น คู่สมรสของเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่อาจได้รับแต่งตั้งเป็น Lay Magistrates ได้⁵¹ ผู้พิพากษาประเภทนี้ไม่มีเงินเดือน แต่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมทั้งค่าขาดรายได้ด้วย⁵²

ส่วนผู้พิพากษาที่เป็นนักรุกหมาย (Stipendiary Magistrates) จะมีเงินเดือนประจำ ได้รับการแต่งตั้งโดยพระราชินี ภายใต้การแนะนำของ Lord Chancellor โดยเลือกจากผู้ที่ เป็น Barrister หรือ Solicitor มาแล้วไม่น้อยกว่า 7 ปี⁵³

2) Recorder เป็นผู้พิพากษานอกเวลา ได้รับการแต่งตั้งจากราชินีตามคำแนะนำของ Lord Chancellor โดยจะพิจารณาจากบุคคลที่เป็น Barrister หรือ Solicitor มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี เดิม Recorder อาจถูก Lord Chancellor ปลดได้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นอิสระ

⁴⁹ Criminal Justice Act 2003, Article 154(1).

⁵⁰ Criminal Justice Act 2003, Article 155(1), (2).

⁵¹ Denis Keenan. Op.cit. p. 19.

⁵² สุนัย มโนมัยอุดม ข เล่มเดิม. หน้า 38.

⁵³ แหล่งเดิม.

ของ Recorder ต่อมาจึงได้มีการแก้ไขปัญหานี้โดยการกำหนดให้ Recorder อยู่ในตำแหน่งเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 5 ปี⁵⁴

3) Circuit Judge เป็นตำแหน่งผู้พิพากษาที่อยู่ประจำใน Crown Court แต่งตั้งโดยพระราชินี ภายใต้การแนะนำของ Lord Chancellor โดยพิจารณาจากบุคคลที่เป็น Barrister มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือเคยเป็น Recorder มาก่อน ซึ่งผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนี้ ถือเป็นผู้พิพากษาใน County Court ไปด้วยในตัว⁵⁵

4) High Court Judges หรือผู้พิพากษา High Court ทั้งนี้ ผู้พิพากษา High Court มีอำนาจมานั่งพิจารณาคดีอาญาใน Crown Court ได้ ซึ่งโดยปกติผู้พิพากษา High Court ที่มานั่งพิจารณาคดีใน Crown Court จะมาจากแผนก Queen's Bench⁵⁶

3.3.2.2 จำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ

อาจกล่าวได้ว่าการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่จะเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาของอังกฤษนั้นจะพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิดและอัตราโทษเป็นหลัก เนื่องจากความร้ายแรงของความผิดเป็นตัวกำหนดวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลว่าจะใช้วิธี Indictment Trial หรือ Summary Trial และวิธีการพิจารณาคดีดำเนินกระบวนการพิจารณาก็เป็นตัวกำหนดว่าจะต้องพิจารณาคดีดังกล่าวในศาลใด ซึ่งแต่ละศาลจะมีการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่จะเป็นองค์คณะไว้แตกต่างกันดังนี้

1) Magistrates' Court ดังที่กล่าวมาแล้วว่าผู้พิพากษาใน Magistrates' Court แบ่งออกเป็นผู้พิพากษาที่มีได้เป็นนักกฎหมาย (Lay Magistrates) และผู้พิพากษาที่เป็นนักกฎหมาย (Stipendiary Magistrates) โดยผู้พิพากษาที่เป็นนักกฎหมายสามารถนั่งพิจารณาคดีโดยลำพังได้ แต่ผู้พิพากษาที่เป็นนักกฎหมายจะต้องนั่งพิจารณาร่วมกันอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป แต่ต้องไม่เกิน 3 คน

อย่างไรก็ตาม ปกติองค์คณะผู้พิพากษาใน Magistrates' Court จะมี 3 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาการออกเสียงเท่ากันในองค์คณะ และในการพิจารณาคดีจะต้องมี ผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีขององค์คณะ เว้นแต่มีผู้พิพากษาคนใดออกจากการพิจารณา และผู้พิพากษาที่เหลืออยู่มีจำนวนไม่น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด ผู้พิพากษาที่เหลือก็ทำการพิจารณาพิพากษาต่อไปได้

2) Crown Court ผู้พิพากษาศาล Crown Court ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาล High Court ผู้พิพากษา Circuit และ Recorder โดยผู้พิพากษาศาล High Court คนหนึ่งมีอำนาจนั่งพิจารณา หรือ

⁵⁴ Denis Keenan. Op.cit. p. 37.

⁵⁵ สุนัย มโนมัยอุดม ข เล่มเดิม. หน้า 33-34.

⁵⁶ Gary Slapper, David Kelly. Op.cit. p. 147.

ร่วมกับ Justices of the Peace ไม่น้อยกว่า 2 คน และไม่เกิน 4 คน ทำการพิจารณาคดีบางประการ นอกจากนี้ Lord Chancellor ยังมีอำนาจที่จะร้องให้ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มานั่งพิจารณาใน Crown Court ได้⁵⁷

สำหรับคดีที่พิจารณาโดยวิธี Indictment ผู้พิพากษาจะทำการพิจารณาคดีร่วมกับคณะลูกขุน แต่ถ้าพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจาก Magistrates' Court จะให้เฉพาะผู้พิพากษาเท่านั้นนั่งพิจารณาคดี

3) Court of Appeal (Criminal Division) ผู้พิพากษาประกอบด้วย Lord Chief Justice และ Lord Justice of Appeal และผู้พิพากษาบางส่วนจากศาล High Court ทั้งนี้ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน⁵⁸ และไม่มีข้อกำหนดห้ามมีผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะเกิน 3 คน แต่จำนวนผู้พิพากษาต้องไม่เป็นเลขคู่

4) High Court Queen's Bench Division องค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วย ผู้พิพากษา High Court อย่างน้อย 2 คน แต่ปกติจะนั่งพิจารณา 3 คน คำวินิจฉัยให้ถือตามเสียงข้างมาก ในกรณีที่ทำเสียงข้างมากมิได้ ให้ถือตามความเห็นที่ตรงกับคำพิพากษาศาลชั้นต้น

5) House of Lord หรือศาลสภาขุนนาง คดีที่ขึ้นมาสู่ศาลนี้จะได้รับการพิจารณาโดยคณะกรรมการกฎหมายของสภา ซึ่งประกอบด้วย Lord Chancellor Lord of Appeal in Ordinary และ peers⁵⁹ ซึ่งดำรงตำแหน่งทางตุลาการ สมาชิกอื่นๆ ของสภาขุนนางนี้ไม่มีกฎหมายห้ามมิให้เข้าร่วมในการพิจารณาคดี แต่โดยธรรมเนียมปฏิบัติแล้ว สมาชิกเหล่านี้จะไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาคดี

ใน House of Lord นี้ ผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 3 คน เป็นองค์คณะทำการพิจารณาคดี แต่ปกติจะนั่งพิจารณา 5 คน โดยผู้พิพากษาแต่ละคนจะเขียนคำวินิจฉัยของตนเอง และผลของคดีถือตามเสียงข้างมาก⁶⁰

3.3.2.3 การเข้าพิจารณาคดีแทนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ

เนื่องจากอังกฤษใช้การพิจารณาคดีอาญาโดยผู้พิพากษาและโดยลูกขุน ดังนั้น ในที่นี้จึงจะขอกล่าวถึงทั้งการเปลี่ยนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะและการเปลี่ยนลูกขุนที่พิจารณาคดี

⁵⁷ สุนัย มโนมัยอุดม ก เล่มเดิม. หน้า 191.

⁵⁸ The Supreme Court Act 1981 Section 3(5).

⁵⁹ Peers คือ ขุนนางที่เป็นสมาชิกใน House of Lord ได้แก่ Lord Chancellor ในฐานะเป็นประธานรัฐสภา Lord of Appeal และสมาชิกของ Privy Council และผู้พิพากษาบางคนจาก Supreme Court.

⁶⁰ สุนัย มโนมัยอุดม ก เล่มเดิม. หน้า 190.

สำหรับการเปลี่ยนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะนั้น ในทางปฏิบัติอังกฤษถือว่า เมื่อผู้พิพากษาคนใดได้รับมอบหมายให้พิจารณาพิพากษาคดีใดแล้ว ผู้พิพากษานั้นจะต้องพิจารณาคดีตั้งแต่เริ่มคดีจนจบ ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณียกเว้นในระหว่างการพิจารณาคดี หากผู้พิพากษาในองค์คณะไม่สามารถจะดำเนินการพิจารณาคดีดังกล่าวต่อไปได้จนจบ อาจเนื่องมาจากมีเหตุที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ล่วงหน้าเกิดขึ้น ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้พิพากษาในองค์คณะได้ โดยการมอบหมายให้ผู้พิพากษาคนอื่นในศาลนั้นเข้าพิจารณาคดีแทนที่ แต่มีข้อกำหนดว่า จะต้องมิให้ผู้พิพากษาในองค์คณะที่ได้นั่งฟังการพิจารณาคดีมาตั้งแต่เริ่มแรกเหลืออยู่อย่างน้อย 1 คน ร่วมพิจารณาคดีต่อไปด้วย⁶¹

ในส่วนของลูกขุนนั้น ระหว่างการพิจารณาคดีแบบ Indictment ซึ่งต้องประกอบไปด้วยคณะลูกขุนจำนวน 12 คน ถ้าลูกขุนคนใดคนหนึ่งตาย หรือจำต้องพ้นไปจากหน้าที่ หากโจทก์และจำเลยยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ก็ให้ถือว่าลูกขุนที่เหลือมีจำนวนครบคณะ แต่ทั้งนี้ ลูกขุนที่เหลือต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน ถ้าเหลือน้อยกว่า 9 คน จะต้องเปลี่ยนองค์คณะลูกขุนใหม่ และพิจารณาคดีใหม่ทั้งหมด⁶²

⁶¹ สมชัย เมธากวิน โสภณ. เล่มเดิม. หน้า 45.

⁶² แหล่งเดิม.